

АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

*Рясна О.В. СНАУ, м. Суми, Плавинська О.В. СНАУ, м. Суми,
Стриж В.О. СНАУ. М. Суми*

Педагоги і студенти є суб'єктами і головними компонентами педагогічного процесу. В системі педагогічного процесу структура діяльності викладача вищої школи відіграє важливу роль, дотримуючись якої, він прагне до високого рівня професіоналізму.

Для більш ефективного засвоєння студентами навчального матеріалу сучасному викладачеві необхідно усвідомлювати структуру його діяльності, володіти професійно важливими вміннями і психологічними якостями, які необхідні для її реалізації. Психологічна структура діяльності викладача - це внутрішня будова, зв'язок, співвідношення і послідовність розгортання різних її компонентів.

Мотиви спонукають викладача до прояву активності і досягнення цілей: інтерес до своєї роботи, розуміння обов'язків, почуття відповідальності за якість підготовки фахівців, бажання надати допомогу студентам в оволодінні курсом, сформувати у них допитливість і т. д. Способи - це операції і прийоми, за допомогою яких досягаються цілі. В залежності від того, чи досягаються віддалені за часом або найближчі цілі, способи і прийоми можуть бути загальними (визначатись заздалегідь і застосовуватись в різних видах діяльності) і ситуативними, які викликаються ходом заняття (лекції, семінар тощо), необхідністю вирішити будь-яке питання, завдання. Способи викладацької діяльності повинні забезпечити передачу знань, вироблення навичок, умінь, особистісних якостей у студентів.

Діяльність викладача має свою послідовність, свої етапи: з'ясування мети, визначення навчальної, виховної, наукової задачі; вироблення плану досягнення мети, вирішення завдання; підготовка до дій, що ведуть до бажаного результату; практичне здійснення дій по досягненню мети, вирішення завдання; аналіз і оцінка зробленого; вдосконалення подальших дій на основі отриманого досвіду досягнення цілей діяльності.

Оскільки діяльність викладача значною мірою взаємозв'язана з діяльністю студентів, то для їх узгодження за завданнями, місцем і часом доцільно: визначати необхідні умови успішної спільної діяльності (розуміння завдань, почуття відповідальності, раціональний обсяг навчального матеріалу, що підлягає викладу і вивченню, найбільш ефективні методи роботи і т. д.); розчленовувати спільну діяльність на її складові частини в порядку їх виконання: що робить викладач, які завдання повинні бути вирішені студентами, як активізувати позитивні мотиви, які спонукають їх до виконання цих завдань; знаходити способи і прийоми в ході проведення занять в залежності від того, які знання, вміння, навички, якості необхідно формувати; раціонально витратити час, що відводиться на виконання завдань,

визначення критерію правильності ходу засвоєння знань, вироблення навичок і необхідних якостей.

Для викладача вищої школи характерне поєднання педагогічної та наукової діяльності. Причому рішення педагогічних завдань (відбір, узагальнення та підбір матеріалу при підготовці до занять тощо) може сприяти успіху науково-дослідної роботи. Прагнення викладача ознайомити студентів з новітніми досягненнями науки призводить до знаходження нових прийомів навчання. Водночас переваженість педагогічною роботою обмежує можливості для дослідницької діяльності. Якщо ж викладач занадто багато часу і сил витрачає на наукову роботу, написання книг, статей, це може знизити якість його педагогічної праці. Гармонійне поєднання наукової і педагогічної роботи в діяльності викладача сприяє успіху викладання, підвищення в ньому творчості.

Будь-яка діяльність людини має складну організацію і динамічну структуру, що включає ряд взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів. Для діяльності характерна певна впорядкованість, ієрархічність будови елементів і зв'язків між ними, в ній наявна система, що керує діяльністю індивідуального чи суспільного суб'єкта і забезпечує функціональну єдність всієї системи.

Основний зміст діяльності викладача включає в себе виконання декількох функцій-навчальної, що виховує, організовує і дослідницької. Вони сприймаються в єдності, хоча у багатьох одні тяжіють над іншими. Найбільш специфічна для викладача вищої школи поєднання педагогічної та наукової діяльності; дослідницька робота збагачує його внутрішній світ, розвиває творчий потенціал, підвищує науковий рівень знань.

Для ефективного виконання педагогічних функцій сучасному педагогу важливо усвідомлювати структуру педагогічної діяльності, її основні компоненти, педагогічні дії та професійно важливі вміння і психологічні якості, необхідні для її реалізації. Всі компоненти, або функціональні види, діяльності проявляються у роботі педагога будь-якої спеціальності. Їх здійснення передбачає володіння педагогом спеціальними вміннями. Структура діяльності викладача своєрідна. Зміст структури розкривають особливості її компонентів: цілі, мотиви і способи. Педагогічна діяльність виявляється найбільш ефективною, коли вона спільна і узгоджена. Педагогічний процес діяльності, що здійснюється для досягнення суспільно значущих цілей і передбачає виконання декількох функцій: навчальної, що виховує, організовує і дослідної та для ефективного виконання цих функцій, педагогу необхідно усвідомлювати структуру педагогічної діяльності.

Ні один компонент не можливо замінити на інший або на сукупність інших складових. У даному випадку всі структурні компоненти педагогічної діяльності перебувають у прямій, так і в зворотній залежності. Центральне наукове завдання педагогіки як науки полягає в тому, щоб описати, як саме ці структурні компоненти взаємодіють один з одним.